

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

TRANSNATIONAL CORPORATIONS AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY OF UKRAINE

Овчинніков К.Д.

студент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

Лободзинська Т.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

У статті розглянуто питання збільшення впливу транснаціональних компаній та поглиблення процесів транснаціоналізації економіки України в контексті світових процесів глобалізації. Проаналізовано стратегії міжнародних корпорацій, які здійснюють свою діяльність на ринку України. Досліджено динаміку індексу транснаціоналізації економіки України. Розроблено основні рекомендації для покращення інвестиційного клімату в країні. Визначено наслідки розширення діяльності ТНК на українському ринку та виділено основні напрями розвитку власних транснаціональних корпорацій.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, глобалізація, прямі іноземні інвестиції, міжнародна діяльність.

В статье рассмотрен вопрос увеличения влияния транснациональных компаний и углубления процессов транснационализации экономики Украины в контексте мировых процессов глобализации. Проанализированы стратегии международных корпораций, осуществляющих свою деятельность на рынке Украины. Исследована динамика индекса транснационализации экономики Украины. Разработаны основные рекомендации для улучшения инвестиционного климата в стране. Определены последствия расширения деятельности ТНК на украинском рынке и выделены основные направления развития собственных транснациональных компаний.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, глобализация, прямые иностранные инвестиции, международная деятельность.

In the article was examined the increasing influence of multinational companies and deepening processes of transnationalization of the Ukrainian economy in the context of world globalizational processes; were analyzed strategies of international corporations that operated in Ukraine; was investigated the dynamics of the transnationalization index of the Ukrainian economy; were developed key recommendations for improving the investment climate in the country; were determined consequences of the TNCs' expansion in the Ukrainian market and highlighted the main directions of its own multinational corporations.

Keywords: transnational companies, globalization, foreign direct investment, international activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі, коли світ опинився на порозі нового економічного переділу, спостерігаються процеси, де домінуючими гравцями будуть уже не держави і блоки країн, а головні транснаціональні корпорації (ТНК) найбільших промислово розвинених країн світу. Ці компанії відіграють провідну роль в інтернаціоналізації виробництва, виступають інвесторами, розповсюджувачами сучасних тех-

нологій. Глобальні тенденції інтернаціоналізації виробництва й капіталу, стратегічних альянсів і лібералізації зовнішньої торгівлі поставили транснаціональні корпорації у центр світового економічного розвитку. Саме ТНК – основний структурний елемент економіки більшості країн, провідна сила їхнього розвитку та підвищення ефективності. Виходячи за межі національних кордонів і розширюючи масштаби своєї діяльності, ТНК завдяки своїй економічній потужності здійснюють суперечливий вплив як на наці-

ональні економіки, так і на розвиток світової економіки в цілому. Саме тому феномен ТНК є одним із пріоритетних і дискусійних напрямів сучасних економічних досліджень. В умовах посилення транснаціоналізаційних процесів для України як країни з перехідною економікою питання взаємодії з ТНК є важливим і набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Специфіку впливу ТНК на економічну систему України та їх роль в інтернаціоналізації економіки України досліджено в наукових працях К. Гудима, Ю. Конрада, Н. Левицької, Т. Мельника, В. Мотріченко, Н. Овчарука, М. Прохорової, О. Рогач, О. Шниркова та ін. Діяльності ТНК та її результатам присвячено численні звіти ООН, СОТ, МВФ, конференції ООН із торгівлі та розвитку.

Аспекти інноваційного розвитку інвестиційних процесів вивчено А. Джусовим, Н. Мешко та ін. Питання підвищення інвестиційної привабливості України для міжнародних компаній розглядають у наукових працях І. Гайдуцький, О. Поліщук, В. Цимбал, Е. Лимонов, Т. Мельник, О. Прокопенко та низка інших дослідників [1; 2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на великий обсяг здобутків вітчизняних та зарубіжних учених, і досі є актуальним аналіз проблем функціонування ТНК, перспектив розвитку у сучасних економічних реаліях та аналіз впливу їх діяльності на вітчизняну економіку для пошуку оптимальних стратегій розвитку країни та захисту національного ринку та збереження національних інтересів.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є оцінка сучасного стану розвитку ТНК на території України та подальших перспектив з урахуванням політичного та економічного становища.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Транснаціональні корпорації – це підприємства, що володіють виробничими активами або контролюють їх у двох або більше країнах. Найчастіше контроль здійснюється через прямі іноземні інвестиції, але також можлива участь корпорації у зарубіжному виробництві за допомогою створення альянсу з іноземною фірмою [3, с. 214–218]. За визначенням ООН, «транснаціональні корпорації – це підприємства, що є власниками або такими, що контролюють виробництво товарів чи послуг за межами країни, в якій вони базуються. Вони можуть набувати статусу корпорації, а можуть і не мати його». Також ТНК розглядаються як більш сучасна форма міжнародних корпорацій. Найзагальніше визначення ТНК – це міжнародні за складом і характером діяльності суб'єкти господарського життя, які функціонують на принципах корпоративної влас-

ності з акціонерною формою управління та розподілу прибутків у міжнародному масштабі [1]. Водночас на відміну від міжнаціональних компаній ТНК утворюються як національні щодо капіталу й контролю та міжнародні за сферою своєї діяльності. Діяльність цих підприємств має наднаціональний, наддержавний характер і веде до створення наддержавних зв'язків. Таким чином, транснаціональна компанія – це підприємство, яке походить з однієї країни та вкладає ресурси в розширення своєї діяльності на міжнародному ринку шляхом заснування дочірніх компаній, відкриття філій в інших країнах із метою отримання найвигідніших умов господарської діяльності, що, своєю чергою, призводить до максимізації прибутку компанії та підвищення економічного впливу компанії на національні економічні системи світу. На відміну від звичайної корпорації, яка функціонує на світових ринках, ТНК переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва. Значну роль у становленні національних ТНК відіграє держава, що заохочує їх діяльність у міжнародному масштабі і забезпечує ринки збуту шляхом укладання політичних, економічних, торговельних союзів і міжнародних договорів.

Провідну роль у світовій економіці відіграють 100 найкрупніших ТНК. Більшість із них розміщуються в промислово-розвинутих країнах. 100 провідних ТНК контролюють 70% усіх прямих іноземних інвестицій. Географічна структура розміщення 100 найбільших ТНК: США – приблизно 30%; Японія – 20%; Німеччина і Франція – по 10%; Великобританія – 7%; Швейцарія – 5% (за даними доповіді ЮНКТАД). Загалом у цих шести країнах розміщено 82 із 100 ТНК. Щодо загальної суми активів сотні найбільших компаній світу, то на дві країни, США й Японію, припадає 70% активів 100 ТНК. Регіональний розподіл активів 100 найкрупніших ТНК: 40% вартості майна ТНК перебуває за межами країни базування. У промислово розвинутих країнах іноземний капітал виробляє близько 25% промислової продукції, у країнах, що розвиваються, – близько 50% і більше [4].

Основними галузями діяльності ТНК є (галузєва структура 100 ТНК): хімія і фармацевтика (21 ТНК); електронна і електротехнічна промисловість (18 ТНК); автомобілебудівна (14 ТНК); нафтопереробна (13 ТНК); харчова промисловість (9 ТНК); диверсифікована галузева структура (7 ТНК). На частку ТНК припадає до 2/3 усієї світової торгівлі. При цьому ТНК як ключова ланка процесу інновацій володіють більш ніж 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технологію і ноу-хау. Близько 75–80% загальносвітового обсягу наукових досліджень і розробок здійснюється в рамках ТНК. Під контролем ТНК знаходиться 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джгуту і залізняку; 85% ринку міді і бокситів;

олова – 80%; бананів – 75%, натурального каучуку і сирої нафти – 80%. 60% усіх іноземних інвестицій здійснюється в межах 100 найбільших ТНК, тому активізація діяльності ТНК для економіки кожної країни відкриває нові можливості для інтеграції у світовий поділ виробництва, сприяє збільшенню конкурентоздатності на міжнародному ринку [5].

На вітчизняному ринку активно працюють такі відомі ТНК, як Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Nokia, Metro Cash&Carry, HewlettPackard, British American TobaccoShevron, Shell и ExxonMobil, McDonald's, мережа ресторанів швидкого харчування, GE Jenbacher. У 2004 р. центральний офіс компанії General Electric закінчив комплексну оцінку ділової репутації фірми СІНАПС і надав їй права офіційного дистриб'ютора на території України.

Україна, відстаючи від більшості європейських постсоціалістичних країн на ціле десятиліття у створенні ринкової інфраструктури, сьогодні змушена переходити від етапу напівреформ до реформ. Одна зі складових частин цього етапу – проведення повномасштабної приватизації стратегічно важливих, а тому досить дорогих промислових об'єктів. Слабкість національного капіталу закриває для нього можливість приватизації великих, стратегічно важливих підприємств [6].

Транснаціональні корпорації індустріально розвинених країн, таких як США, Німеччина, Франція, вже успішно опановують український ринок. Незважаючи на те що наша країна залишається регіоном високого ризику, вона потенційно приваблива для іноземних інвесторів, їхнє бажання вкладати капітал зумовлено метою опанувати перспективний ринок збуту України; отримувати прибутки на довгостроковій основі; доступом до порівняно дешевих джерел ресурсів та сировини, дешевої і кваліфікованої робочої сили, що підвищує конкурентоспроможність продукції за рахунок економії витрат виробництва як важливого фактору зниження собівартості продукції.

Очевидно, що за всіх плюсів транснаціональних корпорацій для економіки, маємо те, що їх діяльність сконцентрована тільки на високоприбуткових сегментах української економіки. Такий підхід загрожує менш прибутковим галузям.

Необхідно зауважити, що економіка України має свою специфіку, яка пов'язана зі спадщиною радянського часу, коли вона трималася на товарах із незначною доданою вартістю.

Транснаціональні корпорації, демонструючи високу продуктивність праці та капіталу, приносять у країну нові технології, ефективний менеджмент та нову модель управління підприємством у цілому.

Щоб взаємодіяти з ТНК як в Україні, так і на світових ринках, потрібно створювати власні українські транснаціональні структури, як це зробили раніше Китай, Росія, Індія, Індонезія, Мек-

сика, Венесуела та ін. (без урахування промислово розвинених країн, де існують сотні великих ТНК). Досвід цих країн свідчить, що національний капітал здатний витримувати конкуренцію з ТНК тільки тоді, коли він сам структурується у потужні фінансово-промислові утворення, адекватні міжнародним аналогам і здатні проводити активну зовнішньоекономічну політику.

На початок 2014 р. в Україні діяли понад 30 світових транснаціональних корпорацій, серед яких можна виділити Alcatel, British Petroleum, Coca-Cola, Danone, Hewlett Packard, Huawei, McDonalds Corporation, Metro Casg&Carry, Nestle, Nokia, PepsiCo, Procter&Gamble, Samsung, Shell, Siemens, SUNInbev, Toyota, Unilever. Проте на основну увагу заслуговують ТНК, які займаються виробництвом продукції на території України і, як наслідок, розвивають промисловий потенціал країни та створюють нові робочі місця. Сьогодні в Україні найбільша кількість ТНК представлена у переробній промисловості [7].

Найбільші інвестиції в Україну здійснили такі американські корпорації: Coca-Cola – \$240 млн., SigmaBleyzer – \$160 млн., Western NIS Enterprise Fund – \$150 млн., McDonald's – \$80 млн., Kargill – \$60 млн. [8].

Стратегії міжнародних корпорацій, які здійснюють свою діяльність на ринку України, можна умовно поділити на три типи.

Перший тип стратегії є характерним для корпорацій, що виготовляють товари внутрішнього споживання, та операторів на ринку зв'язку. Це McDonald's, Coca-Cola, Philip Morris та Kraft. Метою цієї стратегії є збільшення прибутку корпорації.

Метою другого типу стратегії є поглинання значного обсягу нового ринку. До компаній, які використовують цей тип стратегії виходу на ринок України, належать великі компанії-трейдери, що будують переробні заводи, і постачальники сільгосппродукції.

Третій тип стратегії використовують компанії, які добре обізнані зі специфікою функціонування ринку України. Такі компанії мають переважно російське походження, що пояснюється, насамперед, фактом існування географічної спеціалізації [9].

Найбільш привабливими для ТНК галузями української економіки є харчова промисловість, галузі машинобудування і металообробки, фінансова, страхова та торговельна сфери. Однією з умов привабливості діяльності ТНК є наявність в Україні важливих факторів зростання виробництва. Серед них виділяють такі, як природні ресурси, наявність достатньо розвиненої регіональної транспортної інфраструктури.

Головною проблемою функціонування ТНК на території України вважаємо те, що інноваційний складник ТНК переважно залишається в країнах походження компаній. Зазвичай найкращі продукти виробляють для вітчизняного

ринку. Науково-технічні розробки, моделі передають спочатку до країн із високою конкуренцією та вимогами до якості товарів, а потім уже до менш розвинених, де на відповідний продукт може зберігатися тривалий попит. На нашу думку, вхід в Україну іноземних ТНК надасть можливість знизити гостроту валютного дефіциту, пов'язаного з імпортом, збільшити кількість робочих місць, підвищити культуру ведення бізнесу з приходом на український ринок певних світових стандартів.

Як свідчить світова практика, національний капітал здатний витримати конкуренцію з ТНК тільки в тому разі, якщо він сам структурований у потужні фінансово-промислові об'єднання, адекватні міжнародним аналогам, і може провадити активну зовнішньоекономічну політику. Тому завдання промислово-інноваційного розвитку української економіки передбачає утворення фінансово-промислових груп, у тому числі транснаціональних, які забезпечать розвиток базових технологій і створять умови для інтенсивного розвитку вітчизняної промисловості. Визначення мережі та здійснення організаційних заходів, спрямованих на утвердження таких структур, розглядається як одне з ключових завдань уряду України на найближчі роки [9].

Світовий досвід наявних транснаціональних компаній підтверджує, що маючи колосальні виробничі й фінансові ресурси, ТНК здатні захопити ключові позиції в економіці, загрожуючи економічній безпеці приймаючої країни, і навіть можуть здійснювати політичний тиск на її уряд. Іноді ТНК поглинають національний капітал або витісняють його з прибуткових галузей. Міжнародні корпорації розміщують різні стадії єдиного технологічного процесу в різних країнах, тобто між її закордонними філіями та головною компанією відбувається інтенсивний товарообмін. Однак ціни в межах внутрішньокорпоративної торгівлі (трансфертні), як правило, істотно відрізняються від ринкових. Маніпулюючи рівнем

трансфертних цін, ТНК прагнуть до ухилення від оподаткування, мінімізування мита, нелегального переказу прибутків за кордон тощо, що підриває ефективність економічної політики держави, тому потребує ретельного законодавчого регулювання.

Для української економічної політики важливим питанням є вихід на міжнародний ринок та конкурентоспроможність на ньому, важливим фактором якої є створення власних ТНК. На сьогоднішній день у нашій державі існує лише одна компанія з повним циклом виробництва, що характерно для транснаціоналізації – ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг», найкрупніше підприємство гірничо-металургійного комплексу України, унікальне за своїми масштабами та можливостями з повним виробничо-металургійним циклом.

Важливим джерелом забезпечення інвестиційного розвитку України є залучення іноземного інвестиційного капіталу в її економіку. Особливої уваги для створення сприятливого інвестиційного клімату потребують прямі іноземні інвестиції у виробничий сектор економіки всіх країн, що розвиваються, які значно перевищують портфельні інвестиції.

Разом із тим, як видається, створити корпорації повного замкнутого циклу, які займалися би видобутком сировини, його переробкою, виготовленням із нього продукції та її реалізацією, Україна може лише в окремих галузях, на що знадобиться чимало часу. Хоча деякі кроки у цьому напрямі вже зроблено [6].

Останнім часом активізують транснаціоналізацію своїх операцій і українські компанії. Їхня діяльність виходить за межі національної економіки, що із часом перетворить їх на повноцінні ТНК. До найбільших українських підприємств, які мають ознаки ТНК, належать: «УкрАВТО», «Індустріальний Союз Донбасу» (ІСД), «Систем Кепітал Менеджмент» (СКМ), «Рошен».

На сучасному етапі транснаціональні корпорації завдяки прямим іноземним інвестиціям

Таблиця 1

Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США

Країни	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Усього за розвиненими країнами світу	74.8	133.9	203.3	113.1	125.7	138.7
Розвинені країни, у т. ч.:	37.89	66.19	105.23	43.96	49	53.1
Франція	1.49	3.17	4.61	2.26	1.26	1.22
Німеччина	1.46	6.19	7.1	1.13	2.31	2.46
Польща	0.79	1.31	2.48	0.52	0.18	0.17
США	8.81	18.64	26.79	13.69	16.28	16.28
Китай	6.61	10.83	14.82	10.29	10.73	10.88
Канада	1.41	2.64	4.78	3.66	5.73	5.9
Австралія	1.65	3.39	7.77	4.76	4.33	4.65
Росія	2.26	4.05	6.58	4.34	6.84	7.23
Казахстан	0.87	0.71	1.64	1.19	0.87	0.93
Україна	0.29	0.61	0.84	0.68	0.32	0.32

Джерело: складено за даними [7]

постійно посилюють свій вплив на розвиток як міжнародних економічних відносин, так і конкурентоспроможності національної економіки. Надходження інвестиційних капіталів служить основою побудови інфраструктури території, розвитку виробництва, а залучення іноземних технологій підвищує конкурентоспроможність вітчизняних товарів на закордонних ринках [10].

Значної уваги потребує питання вдосконалення і стимулювання економічних механізмів акумуляції матеріально-фінансових ресурсів та їх напрям на створення реальної вартості в економіці. Ключовим інструментом забезпечення стійкого економічного розвитку є побудова діючого механізму регулювання інвестиційних процесів.

Згідно з аналітичними даними ЮНКТАД, у 2014 р. основу глобальної інвестиційної системи становила тріада Європа – Азія – США із центром в ЄС. Інформація про динаміку прямих іноземних інвестицій наведена в табл. 1, відповідно до даних якої можна констатувати, що частина України у світовому розподілі прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є незначною: у 2014 р. вона становила всього 0,25% від загального обсягу ПІІ. Це свідчить про те, що для іноземних інвесторів промисловість в Україні менш приваблива, ніж в інших країнах.

Зважаючи на нещодавні події (анексія Криму та окупація значної території сходу, де зосереджені основні виробничі потужності України), більшість інвесторів віддають перевагу більш стабільним умовам і напрямам інвестування. За даними Державного комітету статистики,

обсяг залучених в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 01.07.2015 становив 42 851,3 млн. дол. США і в розрахунку на одну душу населення дорівнює 1000,5 дол. США.

Дані табл. 1 свідчать про зростаючий тренд залучення ПІІ в українську економіку до 2012 р., але починаючи з 2013 р. спостерігається тенденція до зниження вкладеного в економіку капіталу. Висока латентність інвестицій в Україну зумовлена тим, що нормальний і цивілізований прихід інвесторів, як правило, є наслідком, а не причиною поліпшення інвестиційного клімату, тоді як непрозорі і нестабільні ринки привертають переважно інвесторів, схильних до фінансових зловживань і «відмивання» грошей.

Підтвердженням цьому є галузева структура накопичених ПІІ в Україні (рис. 1). Переважна частина капіталу іноземних ТНК зосередилася у харчовій і тютюновій промисловості, торгівлі, фінансах, операціях із нерухомістю, тобто у галузях із високою оборотністю капіталу і забезпеченими ринками збуту.

Україна має значний потенціал для іноземних інвесторів, який зумовлюється відносно великим і зростаючим ринком, наявністю факторів виробництва, інфраструктури, вигідним географічним положенням і тим, що володіє 36% запасів чорноземів. Проте нестабільність і юридична невизначеність податкового законодавства, недостатня прозорість фінансового ринку і процесів приватизації, недостатня захищеність прав власності, бюрократизація апарату управ-

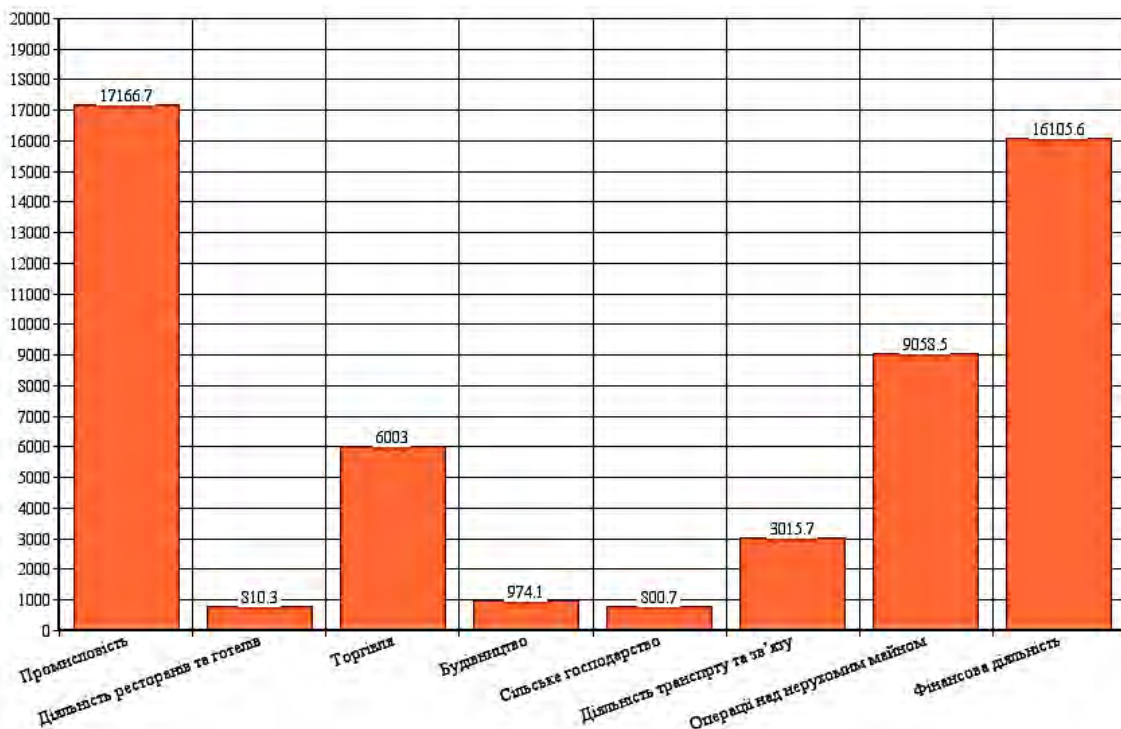

Рис. 1. Розподіл прямих іноземних інвестицій за основними видами економічної діяльності

Джерело: розроблено на основі [11]

ління і необґрунтовано високий ступінь втручання держави в економічному житті гальмують приплив іноземного капіталу в Україну й ускладнюють її інтеграцію в глобальну фінансову систему. Останнім часом цей перелік поповнився макроекономічною нестабільністю, зумовленою зростанням цін на паливо і сировину, високим рівнем політичної нестабільності. Таким чином, можна констатувати, що національна економіка не повною мірою використовує наявні можливості збільшення обсягів ПІІ, у зв'язку з чим проблема залучення ПІІ, як і раніше, залишається досить актуальною для України. Але, згідно з дослідженнями, низка країн сьогодні обмежується моніторингом, очікуючи більш сприятливих умов для входження на український ринок.

Отже, головним завданням України для залучення ТНК в економіку є забезпечення відповідних заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату. Раціональне вирішення цього питання надасть низку конкурентних переваг, пов'язаних із присутністю на території України іноземних корпорацій. Слід розуміти, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну сприятиме розвитку її економіки, активізації експортних та імпорتنих операцій, уведенню новітніх технологій, зростанню наукового потенціалу, соціальному та економічному розвитку.

Програма діяльності уряду та відповідні законодавчі акти потребують розроблення і закріплення регулятивних механізмів, що об'єднують систему стимулів щодо залучення іноземних ТНК і систему амортизаторів можливих негативних наслідків транснаціоналізації. Для запобігання монополізації, контролю над правомірністю та впливом інших регулюючих заходів необхідно прийняти законодавчі акти, які б обмежували діяльність ТНК і направляли їх діяльність у сфери, визначені державою як пріоритетні [12].

Зростання кількості країн-інвесторів – позитивне економічне явище, що, на думку експертів, забезпечить значні вигоди, тому необхідно створити умови для покращення інвестиційного клімату щодо залучення капіталовкладень. При цьому українським підприємствам слід співпрацювати з іноземними ТНК не як відсталий технологічний придаток, а на рівних правах, використовуючи переваги залучення іноземних інвестицій. Процес розробки інноваційних методів потребує ретельного вивчення іноземного досвіду та адаптації його до українського середовища з додаванням певних специфічних елементів.

Для ефективного розвитку ТНК в Україні та для збереження національних інтересів держави необхідно проводити досить обмежену політику міжнародного розширення виробництва та відкриття кордонів держави. Побудова взаємовідношень приймаючої держави, особливо це актуально для України, з ТНК повинна ґрунтуватися на декількох важливих моментах:

розробляючи регулятивні документи щодо ТНК, необхідно виходити насамперед із національних інтересів країни, враховуючи можливі наслідки щодо національної безпеки країни; заохочувати приплив іноземних інвестицій у пріоритетні для національної економіки галузі та обмежувати – у стратегічно важливі для економічної безпеки країни галузі; чітко прописувати в міжнародних угодах та нормативно-правових актах відносини з іноземними інвесторами.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вищевикладене дає змогу стверджувати, що діяльність ТНК в Україні має як позитивні, так і негативні чинники, що істотно впливають на економіку країни.

До позитивних чинників можна віднести:

1) покращення виробничої бази України: виробництво іноземними компаніями на території країни товарів та послуг призводить до побудови нових підприємств, модернізації або розширення наявних;

2) упровадження досягнень науково-технічного прогресу: імпорт технологій у країну дає змогу покращити якість продукції, підвищити рівень її конкурентоздатності на світових ринках і, як наслідок, сприяє зростанню експорту;

3) сприяння реструктуризації економіки: діяльність ТНК знаходиться у тісному взаємозв'язку з кон'юктурою світової економіки, яка визначає попит і пропозицію на товари та послуги;

4) посилення процесів інтернаціоналізації і глобалізації: функціонування транснаціональних корпорацій в Україні призводить до активізації залучення вітчизняної економіки у світові процеси та вихід на нові ринки товарів та послуг.

Недоліки діяльності транснаціональних корпорацій в Україні тісно пов'язані з наявними перевагами для країни. До основних недоліків можна віднести:

1) здебільшого транснаціональні корпорації використовують українську економіку як сировинну базу, передаючи українським партнерам не відповідні їхньому рівню розвитку технології;

2) ведення бізнесу у видах економічної діяльності, які вигідні міжнародним компаніям, а не економіці України: поряд з активною діяльністю ТНК у галузях зі швидким оборотом капіталу й забезпеченими ринками збуту спостерігається недостатній рівень інвестицій у інші, більш важливі для української економіки види економічної діяльності;

3) ТНК демонструють свою соціальну відповідальність в Україні, проте на практиці спостерігається порушення певних прав національної робочої сили, використовуються недоліки українського законодавства у сфері охорони навколишнього середовища та ін.;

4) міжнародні компанії уникають сплати податків шляхом внутрішнього переливу капіталу в країни з нижчим рівнем оподаткування;

5) спроможність ТНК впливати на ціноутворення в країні, що призводить до поглинання або банкрутства вітчизняних виробників, а також робить залежною українську економіку від діяльності міжнародних компаній [11].

Визначаючи важливість залучення прямих іноземних інвестицій як вагомого фактора у підвищенні ефективності діяльності вітчизняних підприємств, необхідним є поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

У цілому аналіз діяльності ТНК в Україні дає змогу зробити висновок про те, що потрібна структурна перебудова економіки, розв'язання соціальних та екологічних проблем, тому що надходження іноземних інвестицій в економіку

є чинником зростання ВВП, важливим джерелом створення робочих місць та сприяє успішній інтеграції України до європейського та світового господарства.

Також доцільною є політика боротьби з інфляцією та значною залежністю виробництва від цін на енергоресурси.

Запровадження законів та норм, які використовуються у світовій практиці, є підґрунтям для входження іноземних ТНК в економіку України.

З економічної точки зору на сучасному етапі розвитку України необхідно забезпечити поєднання корпоративних стратегій зарубіжних ТНК із пріоритетами національного економічного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Терехов Є.М., Прокопенко О.В. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економічних систем / Є.М. Терехов, О.В. Прокопенко // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2010. – № 1. – С. 103–113.
2. Мельник, Т.М. Сутність та галузеві особливості міжнародної виробничої інтеграції національних підприємств / Т.М. Мельник, Ю.В. Конрад // Екон. простір. – 2015. – № 95. – С. 33–34.
3. Рокоча В. Транснаціональні корпорації: [навчальний посібник] / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький [та ін.]. – К.: Таксон, 2001. – 304 с.
4. Пучков А. Крупнейшие ТНК в мире / А. Пучков // Слайд-шоу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/AlexeyPuchkov/ss-11875759>.
5. 200 крупнейших компаний – Рейтинги // Forbes Украина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbts.ua/ratings/>.
6. Кочетков В.М. Розвиток українських ТНК як фактор росту економіки країни / В.М. Кочетков // Ефективна економіка. – 2013. – № 10. – С. 55–60.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Федоренко В.Г. Транснаціональні корпорації як системоутворюючий фактор розвитку національних економік / В.Г. Федоренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 7. – С. 31–34.
9. Дмитришен П.В. Особливості стратегії транснаціональних корпорацій в українській економіці / П.В. Дмитришен, В.А. Гарбар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
10. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України / Е. Молчанова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bueros/ukraine/09718.pdf>.
11. Статистична інформація, капітальні інвестиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Пенська І.О. Особливості впливу ТНК на економічний розвиток України Науковий журнал. Серія «Економічні науки» / І.О. Пенська. – ISSN 1028-7507. – 2015. – № 3(80).
13. Biggest transnational companies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2012/07/focus-1>.
14. Министерство экономического развития и торговли Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>.
15. Транснациональная корпорация, ТНК / «Энциклопедия Кругосвет – 2013»; под. ред. А.В. Добровольского [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/ekonomika_i_pravo/TRANSNATSIONALNAYA_KORPORATIYA_TNK.html?page=0,8.